

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ'

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦνται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

16 Φεβρουαρίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Διήγημα Προσπερου Μερμε.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

ΙΒ'.

Ὁ Ὅρσος εὗρε τὴν Κολόμβαν ἀνησυχούσαν κᾶπως ἐνεκα τῆς μακρᾶς ἀπουσίας του· ἀλλ' ἰδοῦσα τὸν ἀδελφὸν τῆς, ἀνέλαβε τὸ σύνθησις γαλήνιον καὶ μελαγχολικὸν ἅμα ἦθος αὐτῆς. Κατὰ τὸ δεῖπνον ἢ συνομιλία περιστράφη εἰς θέματα παντελῶς ἀδιάφορα, ἐνθαρρυνθεὶς δ' ὁ Ὅρσος ἐκ τῆς ἀταραξίας τῆς ἀδελφῆς του, ἀφηγήθη αὐτῇ τὴν μετὰ τῶν φυγοδίκων συνάντησιν καὶ ἀπετόλμησε μάλιστα νὰ σκώψῃ τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀγωγὴν, ἧς ἐτύγγανεν ἢ μικρὰ Χιλί, ἐπιμελεῖα τοῦ θεοῦ τῆς καὶ τοῦ ἐντίμου συντρόφου του, τοῦ κῦρ Καστρικῶνη.

«Ὁ Βρανδολάτσο εἶναι τίμιος ἄνθρωπος, εἶπεν ἡ Κολόμβα· ἀλλὰ περὶ τοῦ Καστρικῶνη ἤκουσα νὰ λέγουν πῶς δὲν ἔχει ἱερὸν καὶ ὄσιον.

— Ἐγὼ ὅμως πιστεύω, πῶς οὔτε ὁ Βρανδολάτσο ἔχει κάμμίαν διαφορὰν ἀπὸ τὸν Καστρικῶνη, οὔτε αὐτὸς ἀπὸ τὸν Βρανδολάτσο. Καὶ οἱ δύο ἔχουν κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς κοινωνίας. Τὸ πρῶτον ἐγκλήμα παρασύρει αὐτοὺς καθ' ἡμέραν εἰς ἄλλα ἐγκλήματα· καὶ ὅμως ἴσως δὲν εἶναι χειρότεροι ἀπὸ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι δὲν τρέχουν εἰς τὸ μακίς.»

Ἄστραπὴ χαρᾶς διέλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀδελφῆς του.

«Ναί, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ὅρσος· οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν τιμὴν, ὅπως αὐτοὶ ὅμως τὴν ἐννοοῦν. Εἰς τὸν ληστρικὸν βίον τοὺς παρέσυραν ἄγριαι προλήψεις καὶ ὄχι ποταπὴ πλεονεξία.»

Τοὺς λόγους τούτους ἐπηκολούθησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπῇ.

«Ἀδελφὲ μου, εἶπεν ἡ Κολόμβα, προσφέρουσα αὐτῷ τὸν καφέν, εἰξεύρετε ἴσως πῶς τὴν περασμένην νύκτα ἀπέθανεν ὁ Κάρλος Βαττίστας Πιέτρης; Ναί, ἀπέθανεν ἀπὸ ἐλαιογενῆ πυρετόν.

— Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Πιέτρης;

— Εἶναι συντοπίτης μας, ὁ ἄνδρας τῆς Μαγδαληνῆς, ἡ ὁποία εὗρέθη εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατέρα μας καὶ ἐπῆρε τὸ χαρτοφυλάκιόν του. Ἡ

χίρα ἦλθε καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ὑπάγω καὶ ἐγὼ τοῦ θὰ ξενυχτήσουν τὸν νεκρὸν καὶ νὰ εἰπῶ κἀνὲν μοιρολόγι. Καλὸν εἶναι νὰ ἔλθετε μαζί. Εἶναι γείτονές μας, καὶ αὐτὴν τὴν χάριν δὲν ἐμποροῦμεν νὰ τὴν ἀρνηθῶμεν, καθὼς εἶναι μάλιστα μικρὸς ὁ τόπος μας.

— Δὲν πᾶς ἔς τὸ καλὸ μὲ τὰ ξενυχτίσματά σου, Κολόμβα! δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ βλέπῃ τὴν ἀδελφὴν μου νὰ γίνεται κοινὸν θέαμα εἰς ὄλους.

— Ὅρσο, ἀπεκρίθη ἡ Κολόμβα, καθεὶς τιμᾶ τοὺς νεκροὺς τοῦ ὅπως συνείησε. Τὰ μοιρολόγια τὰ ἐπήραμε ἀπὸ τοὺς πάππους μας καὶ πρέπει νὰ τὰ σεβώμεθα, ἀφ' οὗ εἶναι πολὺ παλαιὰ συνήθεια. Ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἔχει τὴ χάρι, δὲν εἰξεύρει νὰ μοιρολογήσῃ, καὶ ἡ γραῖα Φιορδισπίνα, ἡ καλλιτέρα μοιρολογίστρια τῆς χώρας, εἶναι ἄρρωστη. Ὡστε βλέπεις ὅτι πρέπει κἀποιος νὰ εἰπῇ τὸ μοιρολόγι.

— Καὶ νομίζεις ὅτι ὁ Κάρλος Βαττίστας δὲν θὰ εὕρῃ τὸν δρόμον τοῦ ἄλλου κόσμου, ἂν δὲν τοῦ τραγουδήσουν ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὸ ξυλοκράβατόν του ἀνούσια μοιρολόγια; Πήγαινε καὶ σὺ νὰ ξενυχτήσῃς τὸν νεκρὸν, ἂν θέλῃς, Κολόμβα· θὰ σὲ συνοδεύσω καὶ ἐγὼ, ἂν νομίζῃς πῶς εἶναι ἀνάγκη· ἀλλὰ νὰ μὴ μοιρολογήσῃς. Δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἡλικίαν σου, καὶ... σὲ παρακαλῶ, ἀδελφὴ μου.

— Ἀδελφὲ μου, τὸ ὑπεσχέθη. Αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθεια ἐδῶ, τὸ εἰξεύρετε, καὶ σὰς λέγω καὶ πάλιν, πῶς μόνη ἐγὼ ἤμπορῶ νὰ συνθέτω μοιρολόγια.

— Ἀνόητος συνήθεια!

— Μὲ βλάπτει πολὺ, ὅταν λέγω μοιρολόγια· διότι μοῦ ἐνθουμίζουσι τὰς ἰδικὰς μας συμφορὰς. Αὐριοῦν θὰ ἄρρωστήσω· καὶ ὅμως πρέπει νὰ τὸ κάμω. Δότε μοῦ τὴν ἄδειαν, ἀδελφὲ μου. Συλλογισθῆτε πῶς εἰς τὸ Αἰάκειον μοῦ εἶπετε νὰ μοιρολογήσω, διὰ νὰ διασκεδάσῃ ἡ νέα ἐκείνη Ἀγγλίς, ἡ ὁποία περιπαίζει τὰ παλαιὰ ἔθιμά μας. Νὰ μὴ μοιρολογήσω λοιπὸν σήμερον διὰ πτωχοῦς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ μοῦ τὸ χρεωστοῦν μεγάλην χάριν, ἐπειδὴ τὸ μοιρολόγι ἐλαφρῶνει τὸν πόνον των!

— Ἄς ἦναι, κάμε ὅπως θέλῃς. Στοιχηματίζω ὅτι· τὸ ἔχεις ἀπὸ τώρα συνθεμένον τὸ μοιρολόγι καὶ δὲν θέλεις νὰ ὑπάγῃ χαμένος ὁ κόπος σου.

— "Οχι, μὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ συνθέσω ἀπὸ πρῶτα, ἀδελφέ μου. Στέκομαι ἐμπρὸς εἰς τὸν νεκρὸν, καὶ συλλογίζομαι τοὺς ἐπιζῶντας. Μὲ πιάνουν τότε τὰ δάκρυα καὶ μοιρολογῶ ὅτι, μὴ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν.»

Εἶπε δὲ ταῦτα μετὰ τρυφῆς ἀπλότητος, ὡστε προδήλως κατεφαίνετο ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι δὲν ἐζήτηε ἡ Κολόμβια ἐκ ποιητικῆς περιφιλυτικῆς νὰ κωχυθῇ. Ὁ Ὅρσος μεταπειθεῖς μετέθη μετὰ τῆς ἀδελφῆς του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πιέτρη. Ἐν τῷ εὐρυχωροτάτῳ τῆς οἰκίᾳς δωματίῳ ἦτο προτεθειμένος ἐπὶ τραπέζης ὁ νεκρὸς, ἀσκεπὲς ἔχων τὸ πρόσωπον. Αἱ θύραι καὶ τὰ περᾶθρα ἦσαν ἀνοικτά, περὶ δὲ τὴν τράπεζαν ἦσαν ἀνημέμενοι πολλαὶ λαμπάδες. Πρὸς τῆ κεφαλῇ τοῦ νεκροῦ ἴστατο ἡ χήρα αὐτοῦ, καὶ ὀπισθεν ταύτης πληθὺς γυναικῶν, πληροῦσα τὸ ἐν μέρος τοῦ δωματίου· ἀντικρὺ δ' ἴσταντο οἱ ἄνδρες ὄρθιοι, ἀσκεπεῖς, ἀτενίζοντες τὸ λείψανον καὶ τηροῦντες βαθυτάτην σιωπὴν. Ἐκαστος τῶν εἰσερχομένων ἐπλησίαζεν εἰς τὴν τράπεζαν, ἠσπάζετο τὸν νεκρὸν, ἔνευε διὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὴν χήραν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐλάμβανεν ἐν σιγῇ θέσιν ὅπου ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνδρες. Ἐνίοτε ὁ μὴ διεκόπτε τις τῶν περιεστώτων τὴν ἐπίσημον σιγὴν, διὰ λόγων τινῶν πρὸς τὸν θανόντα. «Διὰ τὴν ἀφῆσες τὴν καλὴν σου γυναῖκα; ἐκράυγασε γραῖδιόν τι. Μήπως δὲν σὲ ἐπεριποιεῖτο; Ἴτι σου ἔλειπε; Διὰ τί νὰ μὴ περιμεινῆς ἀκόμη ἕνα μῆνα, νὰ ἰδῆς καὶ τὸν γιόν τοῦ θά σου γεννήσῃ ἡ νύφη σου;»

Ἐψηλὸς δὲ τις νεανίας, ὁ υἱὸς τοῦ Πιέτρη, θλίψας τὴν ψυχρὰν χεῖρα τοῦ πατρός του ἀνεφώνησε· «ὦ! διὰ τί νὰ μὴν ὑπάγῃς μὲ κακὸν θάνατον! Θὰ σὲ ἐξεδικοῦμεν τότε!»¹⁾

Ἦσαν οὗτοι οἱ πρῶτοι λόγοι, οὓς ἤκουσεν ὁ Ὅρσος εἰσελθών. Ἰδόντες αὐτὸν παρεμέρισαν πάντες, καὶ ἀσθενὲς ψιθυρισμὸς περιεργίας ὑπεδήλωσεν ὁπόσον ἀνυπομόνας προσεδόκων οἱ περιεστώτες τὴν ἔλευσιν τῆς μοιρολογιστρίας. Ἡ Κολόμβια ἠσπάζθη τὴν χήραν καὶ λαβοῦσα τὴν δεξιὰν αὐτῆς ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σύννους, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κάτω νεύουσα. Ἐπειτα ἀνέριψε πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ μέτζαρὸν της, ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτὴ τὸν νεκρὸν καὶ κύψασα πρὸς τὸ λείψανον, κάταωρος σχεδὸν ὡς ἐκεῖνο, ἤρχισε τὸ μοιρολόγιον οὕτω:

Σῦρε, Βαπτίστα, 'ς τὴ καλὴ καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὰ χέρια! ὁ κόσμος ἔχει βίασεν καὶ ἡ ζωὴ φαρμάκια.

¹⁾ La mala morte, ὁ βίαιος θάνατος. Ὅμοιας ἰδέας τῶν Μανιατῶν ἀνεφέρει ὁ συμπολίτης των σιχιουργὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Νηφάκης:

"Ἄν ἀποθάνῃ καὶ κἀνεὶς ἀσκότωτος, τὸν κλαίουν, ἀσκότωτον, ἀμάτωτον, ἀδίκωτον τὸν λέγουν. τὸν κλαίουσι καὶ σκουζουσι, γιὰ εἰ δὲν ἠμποροῦσι, μὴδὲ ἐλπίζουσι ποτὲ τὸν χάρον νὰ εὐροῦσι, διὰ νὰ τὸν σκοτώσουσι καὶ νὰ δικαιοθῶσι, νὰ πάρωσι τὸ δικίον τους νὰ παρηγορηθοῦσι.

Μὴ κεί ποῦ κίνησες νὰ 'πᾶς, ἐκεῖ 'ς τὸν ἄλλον κόσμον, δὲν κάνει θαυραχειμωνιά καὶ οὔτε καλεῖ ὁ ἥλιος· ἐκεῖ δὲν θάχῃς πλεῖο δουλειά, ἐκεῖ δὲν θάχῃς ἔνοιαι· δὲν θέλεις τὸ ὄρεπᾶν σου καὶ τὴ βραρεία σου ἀείνα· θὰ ἔχῃς πάντ' ἀνάκαισι καὶ καθ' ἡμέρα σκόλη. Σῦρε, Βαπτίστα, 'ς τὸ καλὸ καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὰ χέρια! Ἀφῖνεις 'πίσω σου ὄγιο νὰ κυβερνήσῃ τὸ σπῖτι. Εἶδᾶ νὰ πᾶσῃ τὸ δένδρον τὸ μάρανεν ὁ λίθας, καὶ εἶπα πῶς ξεράθηκε, καὶ εἶπα πῶς ἐχάθη. Μὴ κἀνί: ἔματαπέρσα κ' εἶδα χλωρῇ τῇ ρίζα. Ἡ ρίζα ἔβγαλε θλαστό, καὶ ὁ θλαστός αὐξήθη, κ' ἐγένη δένδρον φουντωτὸ μὲ δυνατὰ κλωνάρια. Ὡ τὸν θροσερὸν τὸν Ἰσκιό του, Μαγδαληνή, ἀναπαύσου, καὶ συλλογίζου τὸ δένδρον ποῦ μάρανεν ὁ λίθας.

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους ἀκούσασα, ἡ Μαγδαληνὴ ἤρχισε νὰ θρηνηῖ γοερῶς, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄνδρες, ὀτινες, ἂν τὸ ἔφερον ἡ περίστασις, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πυροβολήσωσι κατὰ χριστιανῶν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας, μεθ' ἧς ἐφόνειον πέρδικας, ἐσπόγγιζον μεγάλους σταλαγμοὺς δακρῶν ἐπὶ τῶν ἡλιοκαῶν παρειῶν αὐτῶν.

Ἡ Κολόμβια ἐξηκολούθησεν οὕτω πῶς μοιρολογοῦσα ἐπὶ τινὰ ὥραν, ἀποτεينوμένη ποτὲ μὲν πρὸς τὸν νεκρὸν, ποτὲ δὲ πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ ἐνίοτε διὰ προσωποποιίας συνήθους ἐν τοῖς μοιρολογίοις ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ θανόντος παραμυθούσα ἢ νουθετούσα τοὺς φίλους του. Καθ' ὅσον δὲ προέβαινεν αὐτοσχεδιάζουσα, ἡ ὄψις αὐτῆς προσεκτάτο ἦθος ἐπιβάλλον· τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου της ἐροδίζετο, τὸ δὲ διαφανὲς ἐκεῖνο ἐρύθημα ἀνεδείκνυεν ἐτι μᾶλλον τὴν λευκότητα τῶν ὀδόντων της καὶ τὸ πῦρ τὸ διαυγάζον ἐν ταῖς διεσταλμέναις κόραις τῶν ὀφθαλμῶν της. Ὁμοίαζε τῇ Πυθίᾳ ἐπὶ τοῦ τρίποδος. Πλὴν τινῶν στεναγμῶν καὶ ὀλολυγμῶν ὑποκώφων, οὐδὲ ὁ ἐλάχιστος ψιθυρὸς ἠκούετο ἐκ τοῦ περὶ αὐτὴν συνωστιζομένου πλήθους. Εἶ καὶ ἦτον τῶν ἄλλων εὐαίσθητον πρὸς τὴν ἄξεστον ἐκείνην ποίησιν, κατέλαβεν ὁ μὴ μετὰ μικρὸν καὶ τὸν Ὅρσον ἡ γενικὴ συγκίνησις. Καὶ ἀποχωρήσας εἰς σκοτεινὴν τινὰ γωνίαν τῆς αἰθούσης ἔκλαυσεν, ὡς ἔκλαιεν ὁ υἱὸς τοῦ Πιέτρη.

Ἀἴφνης τότε ἐγένετο μικρὰ τις κίνησις ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ· πάντες δὲ παρεμέρισαν, ὅπως εἰσέλθωσι τινες ξένοι. Ἐκ τοῦ σεβασμοῦ δὲ ὄν πρὸς αὐτοὺς ἐδείξαν, ἐκ τῆς σπουδῆς μεθ' ἧς παρεχώρησαν αὐτοῖς θέσεις καθίστατο προδήλον, ὅτι ἦσαν ἄνδρες ἐπίσημοι, ὧν ἡ ἐπίσκεψις ἐτίμα ἐξόχως τὴν οἰκογένειαν. Ὅμως ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὸ μοιρολόγιον οὐδεὶς εἶπε λέξιν πρὸς αὐτοὺς. Ὁ πρῶτος εἰσελθὼν ἐφαίνετο τεσσαρακοντούτης περιπυρὸν τὴν ἡλικίαν· τὸ δὲ μέλαν ἔνδυμα αὐτοῦ, ὁ ἐν τῇ κομβιοδόχῃ ἐξ ἐρυθρᾶς ταινίας ρόδαξ, τὸ ἀρχικὸν καὶ θαρραλέον ἦθος του ἐδείκνυον ὅτι θὰ ἦτο ὁ νομάρχης. Ὅπισθεν αὐτοῦ ἤρχετο γέροντων κεκυρῶς, χολοσιδῆς τὴν ὄψιν, οὗ τὸ δειλὸν καὶ ἀνήσυχον βλέμμα δὲν ἀπέκρυπτον τὰ πράσινα δισπρά του. Ἐφόρει μέλαν ἔνδυμα, ὑπερβαλλόντως πλατὺ, ὅπερ εἰ καὶ ἦτο καινουργῆς

προδήλως ὅμως ἐφάνετο, ὅτι εἶχε ῥαφή πρὸ ἐτῶν πολλῶν. Ἐβάδιζε πάντοτε πλησίον τοῦ νομάρχου, ὡσεὶ ἐζήτει νὰ κρυβῆ ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ. Τελευταῖοι δὲ μετὰ τούτου εἰσῆλθον δύο ὑψηλοὶ νέοι, ἠλιοκαεῖς τὴν ὄψιν, ὧν σχεδὸν ἀπεκρύπτοντο αἱ παρειαὶ ὑπὸ πυκνοτάτων παραγναθίδων· εἶχον οὕτοι τὸ βλέμμα ἀγέρωχον, καὶ προπετές καὶ θρασεῖαν ἐκφράζον περιέρρειαν. Πολὺν χρόνον διατρίψας μακρὰν τῆς πατρίδος του, ὁ Ὅρσος δὲν ἀνεγνώριζεν εὐκόλως τοὺς ἐγγυρίους του· ἀλλ' ἡ ὄψις τοῦ γεροντίου ἐκείνου μὲ τὰ πράσινα δίοπτρα διήγειρε παραχρῆμα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ παλαιὰς ἀναμνήσεις· ἄλλως δὲ καὶ μόνῃ ἡ παρουσία του μετὰ τοῦ νομάρχου ἤρκει πρὸς ἀναγνώρισιν αὐτοῦ. Ἦτο ὁ δῆμαρχος τῆς Πετρανέρας Βαρρικίνης, ἐλθὼν μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, ὅπως δεῖξῃ τῷ νομάρχει πῶς ἐν Κορσικῇ θρηνοῦσι τοὺς νεκρούς. Δυσχερὲς εἶναι νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς τί ἡσθάνθη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ Ὅρσος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην· ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ ἐχθροῦ τοῦ πατρός του ἐνεποίησεν αὐτῷ σχεδὸν φρίκην καὶ εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἀνεζωπυρήθησεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ αἱ ὑπόνοιαι, ἅς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατεπολέμει.

Τῆς δὲ Κολόμβας ἰδοῦσης τὸν ἄνδρα πρὸς ὃν θανάσιμον ἠσθάνετο μῖσος, ἡ εὐμετάβλητος ὄψις προσέλαβε παραχρῆμα ἦθος ἀπαίσιον. Ὁχρίασεν, ἡ φωνὴ τῆς ἐγένετο βραχνή, καὶ ἡμιτελής κατεπίγη εἰς τὰ χεῖλη τῆς ὁ στίγος ὃν ἔλεγεν. . . Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν, ἐπαναλαβούσα τὸ μοιρολόγιον, ἐξήκολούθησε μετὰ μείζονος ὀρμῆς.

Ὅταν 'ς τὴν ἔρημη φωλιὰ χτυπιέται τὸ γεράκι, τάνεμοπούλια, ποῦ γοργὰ τριγύρω σπερουγίζουν, ἀναγελοῦν τὸν πόνον του καὶ ἔβριζον τὸν καμὸ του.

Ἠκούσθη τότε γέλως ὑπόκωφος· ἐγέλασαν οἱ δύο πρὸ ὀλίγου εἰσελθόντες νέοι, θεωρήσαντες βεβραχίως τὴν μεταφορὰν τολμηροτάτην.

Μ' ἐν τὸ γεράκι τιναχτῆ κι' ἀπίωση τὰ φτερά του, τὰκονισμένα νύχια του 'ς τὸ αἷμα θὰ ἐσπύνη!
'Σ ἐσέ, Βατιτίστα, οἱ φίλοι σου καὶ ἴδιοι οἱ συγγενεῖς σου τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν ἅς ἔλθουν νὰ σοῦ δώσουν.
Φθάνουν τὰ δάκρυα 'πῶχυσαν, φθάνουν τὰ μοιρολόγια!
Μονάχη ἡ δόλια ἡ ὄρρανη δὲν θενὰ κλάψη ἐσένα.
Τὴ νὰ σὲ κλάψη; ἔζησες ὅσο ἴηται νὰ ζήσης.
ἐπέθανες 'ς τὸ σπῆτι σου, 'ς τὰ χέρια τῶν 'δικῶν σου,
κι' ἐτοιμασμένον βρέθηκες γιὰ τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσι.
Θὰ κλαίῃ τὸν πατέρα τῆς ἡ ἔρμη θυγατέρα,
ποῦ σκότωσαν μὲ προδοσίαι οἱ ἄπιστοι φονιάδες.
Τὸ αἷμα τοῦ κοκκίνης τὰ πράσινα χρυτάρια·
κι' ἐκεῖνὸ τὸ ἐμάζωξε τὸ αἷμα τὸ ἀθῶο,
'ς τὴν Πετρανέρα τὸ 'ρῆξε φαρμάκι· γιὰ νὰ γείνη.
'Σ τῆς Πετρανέρας τὸ χωριὸ θὰ μὲν τὸ φαρμάκι,
ὅσο ποῦ αἷμα ἀμαρτωλῶ τὰθῶο νὰ ἐσπύνη.

Τοὺς λόγους τούτους εἰποῦσα ἡ Κολόμβια κατέπεσεν ἀδρανῆς ἐπὶ τινος ἔδρας, ἐκάλυψε διὰ τοῦ μετάρου τῆς τὸ πρόσωπον καὶ ἠκούσθη ὀλολύζουσα. Θρηνοῦσι δ' αἱ γυναῖκες συνηθροίσθησαν περὶ τὴν μοιρολογίστριαν, πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν προσέβλεπον ὀρμῆως τὸν δῆμαρχον καὶ τοὺς υἱούς του, γέροντες δὲ τινες ὑπεψιθούριζον πα-

ράποντα κατὰ τοῦ δημάρχου καὶ τῶν υἱῶν του, ὧν ἡ παρουσία ἐγένετο πρόξενος σκανδάλων. Ὁ υἱὸς τοῦ θανόντος διέσχισε τὸ πλῆθος σκοπῶν νὰ παρακαλέσῃ τὸν δῆμαρχον νὰ ἀπέλθῃ τάχιστα· οὗτος ὅμως μὴ ἀναμείνας τὴν πρόσκλησιν εὐρίσκειτο πλησίον τῆς θύρας, ἐν ᾧ οἱ δύο υἱοὶ του εἶχον ἤδη ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὁδόν. Τούτοις ἠκολούθησε μετὰ μικρὸν καὶ ὁ νομάρχης, ἀπ' οὗ προηγουμένως συνελυπήθη φιλοφρόνως τὸν υἱὸν τοῦ Πιέτρῃ. Ὁ δὲ Ὅρσος, πλησιάσας τὴν ἀδελφὴν του, ἔλαβε τὸν βραχιόνα αὐτῆς καὶ τὴν ἔσυρεν ἐκτός τῆς αἰθούσης. «Συντροφεύσατέ τους, εἶπεν ὁ νέος Πιέτρῃς πρὸς τινὰς φίλους του, καὶ κυττάζετε καλὰ μὴ πάθουν τίποτε.» Δύο ἢ τρεῖς νέοι ἐβαλαν τότε ἐν τάχει τὸ ἐγχειρίδιόν των ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶδι τοῦ φορέματος αὐτῶν, καὶ συνώδευσαν τὸν Ὅρσον καὶ τὴν ἀδελφὴν του μετὰ τῆς θύρας τῆς οἰκίας των.

ΙΓ'.

Ἡ Κολόμβια ἀσθμαίνουσα, ἄτονος, οὐδὲ λέξιν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ· στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἔσφιγγε διὰ τῶν χειρῶν τῆς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ὅρσος καίτοι ἐνδομύχως δυσανασχετῶν διὰ τὸν ἐπίλογον τοῦ μοιρολογίου τῆς, ἔνεκα τῆς ταραχῆς ἐν ἧ καὶ ὁ ἴδιος διετέλει, ἠδύναται νὰ τὴν ἐπιπλήξῃ, καὶ ἐν σιγῇ ἀνέμενε νὰ παρέλθῃ ὁ νευρικός ἐρεθισμὸς αὐτῆς, ὅτε ἐκρούσθῃ ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθῃν ἐπτοημένη ἡ Σαβερία, ἀγγέλλουσα ὅτι ἤρχετο «ὁ κύριος νομάρχης!» Ἀκούσασα τοῦτο ἡ Κολόμβια ἀνηγέρθη ὡς ἐντραπέῖσα διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς καὶ ἔστη ὀρθία, στηριζομένη εἰς ἐν κάθισμα, ὅπερ προδήλως ἔτρεψε πιεζόμενον σπασμωδικῶς ὑπὸ τῆς χειρὸς αὐτῆς.

Ὁ νομάρχης ἐζήτησεν ἐν πρώτοις διὰ τετρισμένων φράσεων συγγνώμην, διότι ἐπεσκεπτετο αὐτοὺς ἐν ὄρα ἀκαταλλήλῳ, ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν κατάστασιν τῆς κυρίας Κολόμβας, ὠμίλησε περὶ τοῦ ἐκ τῶν σφοδρῶν συγκινήσεων κινδύνου, κατέκρινε τὸ ἔθιμον τῶν μοιρολογίων, ἅτινα διαθέτουσιν ἀλγεινότερα τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, μάλιστα ὡσάκις ἡ μοιρολογίστρια τύχη νὰ ἔχῃ δεξιὰν ποιητικὴν φύσιν· καὶ ἐπιτηδείως ἐψέξε μετὰ λεπτότητος τὸν σκοπὸν, ὃν ἐφάνετο ὅτι εἶχε τὸ τελευταῖον αὐτοσχεδιασμα. Μετὰ ταῦτα δὲ μεταβαλὼν τόνον φωνῆς· «Κύριε Δέλλα Ῥέββια. εἶπεν, ἔχω ἐντολὴν νὰ σᾶς διαβιβάσω πολλὰ χαιρετίσματα ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλῶν φίλων σας· ἡ μὲς Νέβιλ μοὶ ἀνέθηκε νὰ προσφέρω τοὺς ἀσπασμούς τῆς εἰς τὴν δεσποσύνην ἀδελφὴν σας. Μοὶ ἔδωκε καὶ μίαν ἐπιστολὴν νὰ σᾶς ἐγχειρίσω.

— Ἡ μὲς Νέβιλ σᾶς ἔδωκεν ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ; ἀνεφώνησεν ὁ Ὅρσος.

— Δυστυχῶς δὲν τὴν ἔχω ἐπάνω μου, ἀλλὰ θὰ τὴν λάβετε μετὰ πέντε λεπτά. Ὁ πατήρ

της ἡσθένησε καὶ πρὸς στιγμὴν ἐφοβήθημεν μὴ προσεβλήθη ἐκ τῶν κακοήθων πυρετῶν τῆς νήσου. Εὐτυχῶς ὅμως ἀπληλλάγη τοῦ κακοῦ, ὡς θὰ πεισθῆτε καὶ ὁ ἴδιος, διότι θὰ τὸν ἴδητε λίαν προσεχῶς νομιζῶ.

— Ἡ μὲς Νέβιλ θὰ ἀνησύχησε πολὺ ;

— Εὐτυχῶς ἔμαθε τὸν κίνδυνον ὅτε εἶχε παρῆλθῃ πλέον. Κύριε Δέλλα Ῥέββια, ἡ μὲς Νέβιλ μοὶ ἔκαμε πολὺν λόγον περὶ ὑμῶν καὶ περὶ τῆς δεσποσύνης ἀδελφῆς σας.» Ὁ Ὅρσος προσέκλινε. «Καὶ πολλὴν ἔχει φιλίαν πρὸς ἀμφοτέρους ὑμᾶς. Ὑπὸ μορφὴν χαριεστάτην, ὑπὸ ἦθος κατὰ τὸ φαινόμενον κοῦφον, ὑποκρύπτει αὕτη σύνεσιν ἀξιοθαύμαστον.

— Εἶναι θελκτικωτάτη νεῆνις, εἶπεν ὁ Ὅρσος.

— Σχεδὸν κατὰ παράκλησιν αὐτῆς ἦλθον ἐδῶ σήμερον, κύριε. Οὐδεὶς κάλλιον ἐμοῦ εἰξεύρει τὴν θλιβερὰν ἱστορίαν, ἣν δὲν ἐπεθύμουν νὰ ὑπομνήσω εἰς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ ὁ κ. Βαρρικίνη εἶναι ἀκόμη δῆμαρχος τῆς Πετρανέρας, καὶ ἐγὼ νομάρχης τοῦ νομοῦ τούτου, περιττὸν εἶναι νομιζῶ νὰ σᾶς εἶπω ὅποσον ὀλίγην ἀξίαν ἀποδίδω εἰς τινὰς ὑπονοίας, τὰς ὁποίας, ἂν καλῶς μὲ ἐπληροφόρησαν, πρόσωπα ἀπερίσκεπτα ἀνεκοίωσαν εἰς ὑμᾶς, καὶ τὰς ὁποίας, τὸ εἰξεύρω, ἀπεκρούσατε μετὰ τῆς ἀγανακτήσεως, ἣν πάντες εὐλόγως προσεδόκων παρ' ὑμῶν, ἕνεκα τῆς κοινωνικῆς θέσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρός σας.

— Κολόμβια, εἶπεν ὁ Ὅρσος τεταραγμένος, εἶσαι πολὺ κουρασμένη καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃς νὰ ἀναπαυθῆς.»

Ἡ Κολόμβια ἀνένευσε διὰ τῆς κεφαλῆς. Ἀναλαβοῦσα δὲ τὴν συνήθη αὐτῇ ἀταραξίαν, προσήλωσε φλογερὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ νομάρχου.

«Ὁ κύριος Βαρρικίνη, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ νομάρχης, θὰ ἐπεθύμει σφόδρα νὰ παύσῃ ἡ μετὰ ξύ σας ἐχθρική οὕτως εἰπεῖν διάθεσις... ἢ μᾶλλον ἡ βεβαιότης τῶν πρὸς ἀλλήλους αἰσθημάτων ὑμῶν. Καὶ ἐγὼ ἐπίσης θὰ ἔχαιρον τὰ μάλιστα, ἂν συνδέσθητε πρὸς αὐτὸν σχέσεις, ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃσι πρὸς ἀλλήλους ἄνδρες ἕξινοι πάσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως...»

— Κύριε, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ὅρσος διὰ φωνῆς ὑποτρεμούσης, οὐδέποτε κατηγόρησα τὸν δικηγόρον Βαρρικίνη, ὅτι ἐδολοφόνησε τὸν πατέρα μου, ἀλλὰ διέπραξε μίαν πράξιν, ἧς ἕνεκα δὲν μοὶ εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ συνάψω οἰαςδήποτε σχέσεις πρὸς αὐτόν... Ἐπλασεν ἀπειλητικὴν τινὰ ἐπιστολὴν ἐξ ὀνόματος φυγοδίκου τινός... τὴν ὁποίαν πλαγίως ἀπέδωκεν εἰς τὸν πατέρα μου. Ἡ ἐπιστολὴ ἐνὶ λόγῳ αὐτῇ, κύριε, ἐγένετο πιθανῶς ἡ ἔμμεσος ἀφορμὴ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός μου.»

Ὁ νομάρχης ἔμεινε πρὸς στιγμὴν σύννοος. «Ἄν ὁ κύριος πατὴρ σας ἐπίστευσε τοῦτο, ἕνεκα τοῦ εὐερεθίστου χαρακτῆρός του καὶ τῶν πρὸς

τὸν κ. Βαρρικίνη δικαστικῶν διενέξεων αὐτοῦ, ἦτο συγγνωστός· ἀλλὰ τοιαύτη πώρωσις δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένη εἰς ὑμᾶς. Δὲν συλλογίζεσθε, ὅτι ὁ Βαρρικίνη οὐδὲν συμφέρον εἶχε νὰ πλάσῃ τοιαύτην ἐπιστολὴν;... Δὲν σᾶς λέγω τίποτε περὶ τοῦ χαρακτῆρός του... δὲν τὸν γνωρίζετε, καὶ ἔπειτα εἰσθε προκατειλημμένος κατ' αὐτοῦ... ἀλλὰ δὲν συλλογίζεσθε, ὅτι ἄνθρωπος γνωρίζων καλῶς τοὺς νόμους...»

— Ἀλλὰ, κύριε, εἶπεν ὁ Ὅρσος ἐγερθεὶς, σᾶς παρακαλῶ νὰ σκεφθῆτε, ὅτι ὅταν λέγετε πῶς ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη δὲν εἶναι ἔργον τοῦ κ. Βαρρικίνη, σημαίνει ὅτι θεωρεῖτε ἔνοχον τῆς πράξεως τὸν πτετέρα μου. Τὴν προσβολὴν τῆς τιμῆς του, κύριε, θεωρῶ προσβολὴν καὶ τῆς ἰδικῆς μου τιμῆς.

— Εἶμαι πλειότερον ἀπὸ πάντα ἄλλον πεπεισμένος, κύριε, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ νομάρχης, περὶ τοῦ ἐντίμου καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος τοῦ συνταγματάρχου Δέλλα Ῥέββια... ἀλλὰ... ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ἐγένετο γνωστός ἤδη.

— Ποῖος; ἀνεφώνησεν ἡ Κολόμβια προχωρήσασα πρὸς τὸν νομάρχην.

— Φαυλόβιός τις διαπράξας πολλὰ ἐγκλήματα... ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν συγχωρεῖτε σεῖς οἱ Κορσικανοὶ· εἰς κλέπτῃς, κάποιος Θωμᾶς Βιάγκη, εὐρισκόμενος σήμερον εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βάστιας, ὡμολόγησεν ὅτι αὐτὸς ἔγραψε τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἐπιστολὴν.

— Δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, εἶπεν ὁ Ὅρσος. Καὶ τίνα σκοπὸν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχη, γράφων τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην;

— Εἶναι ἀπὸ ἐδῶ, εἶπεν ἡ Κολόμβια, ἀδελφός ἐνός μυλωνᾶ, ὁποῦ εἶχομεν ἄλλοτε. Εἶναι κακοῦργος καὶ ψεύστης, καὶ εἰς τοὺς λόγους του δὲν πρέπει νὰ δίδῃ κανεὶς πίστιν.

— Ἀκούσατε, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ νομάρχης, τί συμφέρον εἶχεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν. Ὁ μυλωνᾶς, τὸν ὁποῖον ἀνέφερον ἡ δεσποσύνη ἀδελφῆ σας, ὠνομάζετο νομιζῶ Θεόδωρος, καὶ εἶχεν ἐνοικιασμένον ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην ἕνα μύλον, κινούμενον ἀπὸ τὸ νερόν, τοῦ ὁποίου τὴν κυριότητα διεξεδίκει ὁ κ. Βαρρικίνη. Ὁ συνταγματάρχης, γενναϊόδωρος ὢν ὡς πάντοτε, σχεδὸν οὐδὲν εἰσόδημα ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ μύλου του. Ὁ Θωμᾶς λοιπὸν ἐνόμισεν, ὅτι ἂν ὁ κ. Βαρρικίνης κερδήσῃ τὴν δίκην, θὰ ἐζήτηι ὑπέρογκον μίσθωμα, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ κ. Βαρρικίνη εἶναι ὀλίγον φιλοχρήματος. Ἐνὶ λόγῳ ὁ Θωμᾶς ἐπλαστογράφησε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ φυγοδίκου, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἀδελφόν του... καὶ αὕτη εἶναι ὅλη ὅλη ἡ ὑπόθεσις. Εἰξεύρετε ὅτι οἱ δεσμοὶ τῆς συγγενείας εἶναι τόσον ἰσχυροὶ ἐν Κορσικῇ, ὥστε παρασύρουσι πολλοὺς καὶ εἰς ἐγκλήματα... Ἀλάβετε σᾶς παρακαλῶ γνώσιν αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς,

τὴν ὁποῖαν μοι ἔστειλεν ὁ εἰσαγγελεύς, διὰ νὰ βεβαιωθῆτε περὶ ὅσων σᾶς εἶπον.»

Ὁ Ὅρσοσ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ἔξετιθετο λεπτομερῶς αἱ ὁμολογίαι τοῦ Θωμᾶ, ἀνέγνω δὲ ταυτοχρόνως αὐτὴν καὶ ἡ Κολόμβια ὑπερῶν τῶν ὤμων τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.

Ἀποπερατώσασα δὲ τὴν ἀνάγνωσιν, ἀνεφώνησεν ἅ Ὁ Ὀρλανδοῦτσιο Βαρρικίνη ὑπῆγεν εἰς Βάστιαν πρὸ ἐνὸς μηνός, ὅτε ἔγεινε γνωστὸν, ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἀδελφός μου. Θὰ εἶδε τὸν Θωμᾶν καὶ θὰ τὸν ἐπλήρωσε διὰ νὰ εἶπῃ τὰ ψεῦδη αὐτά.

— Δεσποσύνη, εἶπεν ὁ νομάρχης δυσανασχέτησας, ἐξηγεῖτε τὰ πάντα δι' εἰκασιῶν ὑβριστικῶν. Νομίζετε τοῦτο κητάλληλον τρόπον πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας; Σεῖς, κύριε, εἰσθε ἀπαθέστερος· εἰπέτε μοι, τί φρονεῖτε τώρα; Πιστεύετε, ὡς ἡ δεσποσύνη, ὅτι ἄνθρωπος κατηγορούμενος διὰ πράξεις, τῶν ὁποίων ἡ ποιηὴ εἶναι ἐλαφρά, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναδεχθῇ προθύμως τὴν εὐθύνην ἐγκλήματος πλαστογραφίας, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κάμῃ χάριν εἰς ἄνθρωπον ἄγνωστον εἰς αὐτόν; »

Ὁ Ὅρσοσ ἀνέγνω καὶ πάλιν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ εἰσαγγελέως, σταθμίζων ἐκάστην λέξιν μετὰ μεγίστης προσοχῆς· διότι ἀφ' οὗτου εἶδε τὸν δικηγόρον Βαρρικίνη δὲν ἦτο ὅσον πρὶν εὐπιστος. Τελευταῖον ὁμως ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐθέσκει ἀποχρῶσαν τὴν ἐξήγησιν. Ἄλλ' ἡ Κολόμβια ἀνεφώνησε μετὰ σφοδρότητος·

« Ὁ Θωμᾶς Βιάγκη εἶναι ἀπατεῶν. Δὲν θὰ καταδικασθῆ, ἢ θὰ δραπετεύσῃ τῶν φυλακῶν, εἶμαι βεβαία! »

Ὁ νομάρχης ὕψωσε τοὺς ὤμους.

« Σᾶς ἀνεκοίωσα, κύριε, εἶπε, τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἔλαβον. Ἀπέρχομαι τώρα καὶ σᾶς ἀφίνω νὰ σκεφθῆτε. Θὰ περιμείνω νὰ σᾶς φωτίσῃ ἡ ὀρθοφροσύνη σας, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ κατισχύσῃ αὕτη... τῶν εἰκασιῶν τῆς ἀδελφῆς σας. »

Ἀφ' οὗ εἶπεν ὀλίγα τιὰ πρὸς δικαιολογίαν τῆς Κολόμβιας, ὁ Ὅρσοσ ἐπανέλαθεν, ὅτι μόνον ἐνοχον ἐθεώρει πλέον τὸν Θωμᾶν.

Ὁ νομάρχης εἶχεν ἐγερθῆ, ὅπως ἀπέληθ.

« Ἄν δὲν ἦτο τόσο ἀργά, εἶπε, θὰ σᾶς ἐπρότεινα νὰ ἔλθῃτε μαζί μου, διὰ νὰ σᾶς δώσω τὴν ἐπιστολὴν τῆς μίς Νέβιλ... Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, θὰ ἠδύνασθε νὰ εἴπητε εἰς τὸν κ. Βαρρικίνη ὅ τι πρὸ μικροῦ εἶπετε πρὸς ἐμέ, καὶ τὰ πάντα θὰ ἐτελείωναν. »

— Ποτὲ ὁ Ὅρσο Δέλλα Ῥέββια δὲν θὰ πατήσῃ εἰς οἰκίαν ἐνὸς Βαρρικίνη! ἀνέκραξεν ἐξ ἄλλος ἡ Κολόμβια.

— Ἡ δεσποσύνη εἶναι τὸ γκεσέμι ⁴⁾ τῆς οικογενείας, καθὼς φαίνεται, εἶπε σκωπτικῶς ὁ νομάρχης.

— Κύριε, εἶπεν ἡ Κολόμβια μὲ φωνὴν σταθεράν, σᾶς ἀπατεῶσι. Δὲν γνωρίζετε τὸν δικηγόρον. Εἶναι πονηρότατος καὶ δολιώτατος ἄνθρωπος. Σᾶς ἰκετεύω, μὴ ἀναγκάζετε τὸν Ὅρσο νὰ πράξῃ ὅ τι θὰ τοῦ φέρῃ αἰώνιον αἰσχος.

— Κολόμβια! ἀνεφώνησεν ὁ Ὅρσοσ, τὸ πάθος σὲ κάμνει νὰ παραλογίζεσαι.

— Ὅρσο! Ὅρσο! σὲ ἐξορκίζω εἰς τὸ κιβώτιον τοῦ σου παρέδωκα, ἄκουσέ με, σὲ ἰκετεύω. Μεταξὺ σου καὶ τῶν Βαρρικίνη μεσολαβεῖ αἷμα· μὴν ὑπάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν του!

— Ἀδελφῆ μου!

— Ὅχι, ἀδελφέ μου, μὴ ὑπάγῃς, εἶδ' ἄλλως θὰ φύγω καὶ ἐγὼ ἀπὸ ἐδῶ καὶ δὲν θὰ με ἐπανίδῃς πλέον... Ὅρσο, λυπήσου με! »

Καὶ ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα.

« Λυποῦμαι τὰ μέγιστα, εἶπεν ὁ νομάρχης, βλέπων ὅτι τόσο παραδόξως σκέπτεται ἡ δεσποσύνη Δέλλα Ῥέββια. Ἄλλὰ θὰ τὴν μεταπέισῃτε, δὲν ἀμφιβάλλω. » Καὶ ὑπανοίξας τὴν θύραν ἐστάθη· ἐφαίνετο ὅτι ἀνέμενε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ὁ Ὅρσο.

« Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὴν ἀφήσω τώρα, εἶπεν ὁ Ὅρσοσ. Αὔριον, ἄν... »

— Θὰ ἀναχωρήσω πολὺ ἐνωρίς, ἀπεκρίθη ὁ νομάρχης.

— Τοῦλάχιστον, ἀδελφέ μου, ἀνεφώνησεν ἡ Κολόμβια ἰκετικῶς συνάπτουσα τὰς χεῖρας, περιμείνατε ὡς αὔριον τὸ πρωί. Ἀφετέ με νὰ ἀναθεωρήσω τὰ ἐγγράφα τοῦ πατρός μας... Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ ἀρνηθῆτε τοῦτο.

— Πολὺ καλὰ, κύτταξέ τα ἀπόψε, ἀλλ' εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ με σκοτίξῃς πλέον μετὰ τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ μίσός σου... Σᾶς ζητῶ μυριάκις συγγνώμην, κύριε νομάρχα... Καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι τόσο καλὰ... Καλλίτερον θὰ ἦτο ἂν τὸ ἀναβάλωμεν δι' αὔριον.

— Ἐν ρυκτὶ βουλή, εἶπεν ὁ νομάρχης ἀναχωρῶν. Ἐλπίζω αὔριον νὰ παύσωσιν ὅλοι οἱ ἐνδοιασμοὶ σας.

— Σαθερία, ἐφώναξεν ἡ Κολόμβια, πάρε τὸ φανάριον καὶ ἀκολουθήσαι τὸν κύριον νομάρχη. Θὰ σοῦ δώσῃ μίαν ἐπιστολὴν διὰ τὸν ἀδελφόν μου. »

Προσέθηκε δὲ καὶ ὀλίγας λέξεις, τὰς ὁποίας μόνη ἡ Σαθερία ἤκουσε.

« Κολόμβια, εἶπεν ὁ Ὅρσοσ μετὰ τὴν ἀναχωρήσιν τοῦ νομάρχου, πολὺ μὲ ἐλύπησες. Δὲν θὰ ἠμπορέσῃς λοιπὸν ποτὲ νὰ ἴδῃς ὅ τι εἶναι ὀλοφάνερων; »

— Μοῦ ἐδώκατε καιρὸν ὡς αὔριον, ἀπεκρίθη ἐκείνη. Εἶναι ὀλίγη ἡ προθεσμία, ἀλλὰ δὲν ἔχασα ἀκόμη πᾶσαν ἐλπίδα. »

Εἶτα δὲ λαβοῦσα δέσμην κλειδίων ἀνέβη δρομαία εἰς ἓν τῶν δωματίων τοῦ ἀνωγαίου. Ἐκεῖ δὲ ἠκούσθη ἀνοίγουσα ἐν σπουδῇ συρτάρια, καὶ

⁴⁾ Tintinajo καλοῦσιν ἐν Κορσικῇ τὸν ὀδηγὸν τοῦ ποιμνίου κωδωνοφόρον κριδῶν, καὶ μεταφορικῶς τὸ μέλος τῆς οικογενείας τὸ διευθύνον αὐτὴν ἐν σοβαραῖς περιστάσεσι.

ἔρευνησα ἔντινι γραφεῖω, ἐν ᾧ ὁ συνταγματάρχης ἐφύλαττεν ἄλλοτε τὰ ἀναγκαῖα τῶν ἐγγράφων.

[Ἐπεται συνέχεια].

— 102 —

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

(Συνέχεια, βλ. σ. 74).

Ἄν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐξαμηνίας οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίται ἐποιοῦντο ἢ μὴ ὑπομνήσεις τῆς Ἐφημερίδος εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς, ἀγνοοῦμεν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει ἢ μόνον 52 φύλλα καὶ ταῦτα τοῦ α' ἐξαμήνου τοῦ 1793· ἐν τῇ σειρᾷ ὅμως αὐτῶν βλέπομεν ἑτέραν τοιαύτην ὑπόμνησιν· αὕτη, ἀπαντῶσα ἐν τέλει τοῦ 46 φύλλου, ἦτοι ἐν τέλει τῆς 476 σελίδος τῆς Ἐφημερίδος, ἔχει ὧδε, « μὲ τὸ νὰ ἐπαραιομένησαν διάφοροι τὸ νὰ λαμβάνουν ἄκαιρα τὰς Ἐφημερίδας, πρέπει νὰ φανερώσωμεν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι σφάλμα ἐδικόν μας, ἀλλ' συμβαίνει μὲ τὸ νὰ μὴ στέλλονται τὰ ὀνόματα εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν. Τὸ λοιπὸν παρακαλοῦμεν ὅπου διὰ τὸ μέλλον ἐξαμῆνον, ὅπου ἀρχίζει τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου Ἰουλίου, νὰ σταλησῶσι τὰ ὀνόματα πρῶίμα διὰ νὰ τυπωθῶσι κατὰ τὸ πρέπον, καὶ τότε εἴμεθα βέβαιοι πῶς δὲν θέλει παραπονεθῆ κανείς. »

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὑπομνήσεων τούτων ὑπεμφαίνεται ἀμφιβολία τις τοῦ ἐκδότου τῆς Ἐφημερίδος περὶ τῶν πρὸς αὐτὴν διαθέσεων τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς· καταδείκνυται τὸ ἀσταθές καὶ μὴ δεδηλωμένον ἔτι τῶν πρὸς αὐτὴν συμπαθειῶν τοῦ δημοσίου, οὗ ἕνεκα ὁ ἐκδότης αὐτῆς εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην, νὰ ὑπομνήσῃ τὴν προσεχῆ λῆξιν τοῦ α' ἐξαμήνου, καὶ παρακαλέσῃ τοὺς ἐξαμῆνον πληρώσαντας συνδρομὴν νὰ δηλώσωσιν ἐν καιρῷ, ἂν σκοποῦσι τὴν ἐξακολουθῆσαι αὐτῆς, ὅτε ν' ἀποστείλωσι τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς διὰ τὸ β' ἐξαμῆνον· ἐν τῇ δευτέρᾳ διαφαίνεται τὸ ἀνέφελον, ὡς εἰπεῖν, τοῦ βίου τῆς Ἐφημερίδος, τὸ σταθερὸν καὶ δεδηλωμένον τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτὴν συμπαθειῶν καὶ σχέσεων τοῦ δημοσίου, ὅπερ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Dallaway, ἐλογίζετο αὐτὴν « μέγα τι μαντεῖον καὶ ἀπλήστως ἀνεγίνωσκεν αὐτήν », πρὸς δὲ ἐμφαίνεται τὸ ἀπρόσκοπτον αὐτῆς ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν. Οἱ ἐκδόται τῆς Ἐφημερίδος δὲν εὐρηναί εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς, ἐὰν θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἢ μὴ παρέχοντες αὐτοῖς τὴν ὑλικὴν αὐτῶν συνδρομὴν· περὶ τούτου εἰσὶν ἐξησφαλισμένοι μετὰ τριακοντάμηνον δημοσιογραφικὸν βίον· δὲν παραπονοῦνται οὔτε διὰ τὸ περιωρισμένον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς, οὔτε διὰ τὸ ἀπρόθυμον αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ τιμήματος τῆς συνδρομῆς καταβολήν, δὲν ἐκφέρουσι τό, ὡς εἰπεῖν, στερεότυπον πρόσκλημα τῶν πλείστων

ἐλληνικῶν ἐφημερίδων, παραπονομένων διὰ τὸ ἀπρόθυμον τῶν συνδρομητῶν εἰς ἐγκαιρον καταβολήν τοῦ τιμήματος τῆς συνδρομῆς. Ἐν τῇ λῆξιν τοῦ α' ἐξαμήνου τοῦ 1793 οἱ ἐκδόται τῆς Ἐφημερίδος οὐδὲν εἶχον παράπονον νὰ διατυπώσωσιν, ἀλλ' ὄφειλον νὰ δικαιολογηθῶσιν ἀπέναντι τοῦ δημοσίου, (μετὰ ῥητὰ μάλιστα ἐκ μέρους αὐτοῦ παράπονα διὰ τὴν μὴ ἐγκαιρον τῆς Ἐφημερίδος ἀποστολήν,) διὰ τὰς ἑλλείψεις τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ φύλλου αὐτῶν ὅθεν οὐχὶ ἀπιθάνως δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ περαιτέρω τῆς 28 Ἰουλίου 1793 ἐβίωσεν ἡ ἐφημερίς, ἧς ὁ πρὸ τῆς 4 Ἰανουαρίου 1793 βίος τυχαίως πῶς ἐξηκριβώθη ἐκ τῆς ἀνευρέσεως φύλλων τινῶν, τέως παρερριμμένων ἔντινι γωνίᾳ τῶν Τρικιάλων, καὶ περὶ οὗ οὐδεὶς ἐσκέφη νὰ ἐκφράσῃ ἔστω καὶ ἀπλήν ὑπόνοιαν, ἂν καὶ ἡ ἑλλείψις εἰδήσεως ἐν τῷ ἀριθμῷ τοῦ 1793 προῦκάλει ταύτην καὶ καθωδήγει εἰς ἀναζήτησιν φύλλων τῆς ἐφημερίδος προγενεστέρων τῆς 4 Ἰανουαρίου 1793. Ἄπορον πῶς ταῦτα ἔως καὶ ἡ ἐν τῷ σώματι τοῦ 1793 ἑλλείψις σημειώσεως περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς καταβλητέας συνδρομῆς διέλαθον τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τῆς Ἐφημερίδος γραψάντων, οἵτινες διέγραψαν τέλεον τὸν πρὸ τοῦ 1793 βίον αὐτῆς, ἐν ᾧ εἶχον ὑπ' ὄψει προφανεστάτας ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου ἐνδείξεις. Ἄρα οὐδόπως ἄπορον, ἂν ὡς περὶ τοῦ πρὸ τῆς 4 Ἰανουαρίου 1793 παρελθόντος τῆς Ἐφημερίδος, οὕτω καὶ περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς μετὰ τὴν 28 Ἰουλίου ἰδίου ἔτους οὐδὲν ὑπέβητο ἀλλ', ἀρκεσθέντες εἰς τὰ προχείρως παρτυχόντα αὐτοῖς φύλλα τῆς Ἐφημερίδος, ἀπέδωκαν αὐτῇ τὸσαύτην μόνον διαρκείαν, ὅσην ἐξεπροσώπουσιν οἱ ὑπ' ὄψει αὐτῶν περιελθόντες ἀριθμοί. Τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐναντίαν τῶν τέως περὶ τῆς Ἐφημερίδος προγραφάντων σχηματίσαντες ἰδέαν, ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα νὰ ἐκθέσωμεν ὧδε τοὺς λόγους τοὺς πειθόντας ἡμᾶς περὶ διαρκείας τῆς Ἐφημερίδος πέρα τῆς 28 Ἰουλίου 1793.

Ὁ Ἀθανάσιος Σταχεϊρίτης, οὗ προεμνήσθημεν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐφημερίδων, ἦν διὰ τῆς Καλλιόπης ἐδημοσίευσεν, περὶ τῆς Ἐφημερίδος γράφει τάδε, « κατὰ τὸ 1798 ἐξέδωκεν ὁ κύριος Πούλιος ἄλλην ἐν Βιέννῃ, ἧτις ἔπαυσε μετ' ὀλίγον διὰ τὰ τότε νεανιεύματα, » ἐξ ὧν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐν τῇ χρονολογίᾳ τῆς ἐκδόσεως εἰσχωμασάντος παροράματος, ἔχομεν τὸν λόγον, δι' ὃν ἔπαυσεν ἡ τῆς Ἐφημερίδος ἐκδοσις, καὶ σχετικὴν ἄμα πληροφορίαν περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐπῆλθεν ἡ ἀκούσιος αὐτῆς παῦσις.

Τὴν τῆς Ἐφημερίδος παῦσιν, ἀποδίδων ὁ Ἀθανάσιος Σταχεϊρίτης εἰς τὰ τότε νεανιεύματα, χειραγωγεῖ ἡμᾶς εἰς εὑρεσιν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐπῆλθεν αὕτη, κατ' ἀκολουθίαν δὲ εἰς τὸν ὡς ἐγγίστα ὀρισμὸν τοῦ χρόνου τῆς διαρκείας τοῦ φύλλου τούτου.